

ORDE VAN DIENST

Remonstrantse Gemeente Nieuwkoop

Zondag 28 augustus 2022

Tjaard Barnard

Thema: *Roem met mij de grootheid van de HEER,
sluit u aan om zijn naam te verheffen.
(Psalm 34: 2)*

Aanroeping en inkeer

Muziek

Welkom en mededelingen

Aansteken kaars

Stilte

Aanvangslied (staande) 280: 1, 2, 3 en 4

De vreugde voert ons naar dit huis

Bemoediging en groet door predikant

Onze hulp is in de naam van de Heer
Die hemel en aarde gemaakt heeft,
Die trouw houdt tot in eeuwigheid
En die niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
Van God onze Vader
En van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordlied door gemeente:

Eeu-wi - ge Gbd, hoe Zijt gij aan - we - zig
en hoe on - zeg - baar ons na - bij.
Gij zijt ge - sta - dig met ons be - zig
On - der uw vleu - gels rus - ten wij

Gemeente gaat zitten

Gebed

Eeuwige God,

Daar zijn we, samengekomen in uw huis. De plaats die ons zo lief is. De plaats waar al generaties lang mensen in uw naam samenkomen en diepgang in hun bestaan zoeken.

We komen hier, ieder met ons eigen verhaal. Ieder met onze eigen zorgen. Ieder met onze eigen verwachtingen.

We komen hier, omdat we u zoeken. Omdat we zoeken naar richting in ons leven, naar vaste grond onder de voeten. Naar u, die ons bestaan draagt.

Wil dan met ons zijn, zoals u ook was met ons voorgeslacht. Met mensen die met gevaar voor lijf en goed zich afgescheiden hebben van de grote kerk. Met mensen die in het geheim in schuren en afgelegen plekken samenkwamen. Met mensen die hier een schuilkerk bouwden. Die op deze plek telkens u vonden.

Wees dan ook met ons, o God. Want zonder u kunnen we niet.

Amen.

Lied 280: 5, 6 en 7

Horen en verstaan Lezing Prediker 1: 2-11

²Lucht en leegte, zegt Prediker,
lucht en leegte, alles is leegte.

³Welk voordeel heeft de mens van alles wat hij heeft verworven,
al zijn moeizaam gezwoeg onder de zon?

⁴Generaties gaan, generaties komen,
maar de aarde blijft altijd bestaan.

⁵De zon komt op, de zon gaat onder,
en altijd snelt ze naar de plaats waar ze weer op zal gaan.

⁶De wind waait naar het zuiden,
dan draait hij naar het noorden.
Hij draait en waait en draait,
en al draaiend waait de wind weer terug.

⁷Alle rivieren stromen naar de zee,
toch raakt de zee niet vol.

De rivieren keren terug
naar de plaats waar ze ontsprongen,
en beginnen weer opnieuw te stromen.

⁸Alles is vermoeiend,
zozeer dat er geen woorden voor te vinden zijn.
De ogen van een mens kijken, en vinden geen rust,
zijn oren horen, en ze blijven horen.

⁹Wat er was, zal er altijd weer zijn,
wat er is gedaan, zal altijd weer worden gedaan.
Er is niets nieuws onder de zon.

¹⁰Wanneer men van iets zegt: 'Kijk, iets nieuws,' dan is het altijd iets dat er sinds lang vervlogen tijden is geweest.

¹¹De vroegere generaties zijn vergeten, en ook de komende generaties zullen vergeten worden in de tijden die daarna weer komen.

Lied 797: 1, 2, 6, 7 en 8

Ach hoe vluchtig, ach hoe nietig

Lezing Psalm 34: 2-4

²De HEER wil ik prijzen, elk uur van de dag, mijn mond is altijd vol van zijn lof.

³Laat mijn leven een loflied zijn voor de HEER, de nederigen zullen het met vreugde horen.

⁴*Roem met mij de grootheid van de HEER, sluit u aan om zijn naam te verheffen.*

⁵Ik zocht de HEER en Hij gaf antwoord, Hij heeft mij van alle angst bevrijd.

Lied 868: 1, 2 en 5

Lof zij de Heer, de almachtige Koning der ere

Preek

Van de week, vrienden, was ik op huisbezoek bij een echtpaar dat actief is in de Remonstrantse Gemeente in Rotterdam. Ik ken hen een aantal jaar en het klikt goed. We spraken heel gezellig en plotseling stelde de dame de volgende vraag: Hoe is het nu eigenlijk om 25 jaar predikant te zijn? Het antwoord was niet moeilijk te geven, want in mijn hoofd was ik al een tijdje hierover aan het nadenken naar aanleiding van onze kerkdienst van vanmorgen. De afgelopen weken heb ik terug gedacht aan allerlei ervaringen hier in de gemeente, in die paar jaar dat ik hier predikant was, en in de vele jaren daarna dat ik hier graag weer terugkwam en het altijd als thuis bleef voelen.

Vandaag wil ik mijn preek in drie delen opdelen:

1. Stilstaan bij de vergankelijkheid
2. Wat ik geleerd heb in Nieuwkoop
3. Hoe een blik op de bakker en zijn appeltaart een geruststelling is voor een tobberige predikant in de 21ste eeuw.

1. Stilstaan bij de vergankelijkheid

Gedurende die paar jaar dat ik hier predikant mocht zijn, van november 1995 tot februari 1999 hebben wij met de gemeente – en natuurlijk het toenmalige koor Pantonale – een reisje gemaakt naar Friedrichstadt. Het was zeer gedenkwaardig. Een mooie reis, met een leuke groep mensen – een bus vol – en voor mij ook best een uitdaging. We hadden de reis afgesproken en op een gegeven moment werd ik gebeld door de collega van Friedrichstadt, ze was al een eind in de zeventig, Miny Laman Trip.

Vrolijk vertelde ze me dat ze een uitnodiging voor een heupoperatie had ontvangen en dat ze niet bij onze ontvangst aanwezig kon zijn. Ze had de kerkenraad al verteld dat ik de dienst wel zou kunnen leiden. Dat zou toch geen probleem zijn, veronderstelde ze. Oh ja, je weet wel, dat op het Onze Vader na, de dienst helemaal in het Duits gaat. Ik moest even slikken, maar Helga van Omme heeft mij gered door alles voor mij te vertalen.

In datzelfde weekend dat wij in Friedrichstadt waren zou in de kerk een gedenksteen onthuld worden voor Conrad Vorstius, een ketterse Zwitserse theoloog die bij de nieuwe Remonstranten een thuis had gevonden. Kort na de stichting van Friedrichstadt in 1621 was hij daar overleden en in de oude kerk aldaar begraven. Voor de onthulling van die steen had de kerkenraad daar hun oud-predikant Pelgrom – Pel – van Lent uitgenodigd, die ook oud-predikant van deze gemeente was. Vlak na de oorlog heeft hij in de beide gemeenten gestaan.

Pel vond het bijzonder om zoveel mensen uit zijn oude gemeente te ontmoeten, al moest hij wel constateren dat hij uit die bus vol mensen, alleen nog maar Jopie Zwanenburg kende uit zijn oorspronkelijke tijd in Nieuwkoop. Als jong, beginnend predikant knoopte ik dit in mijn oren. De tijd zou spoedig aanbreken – als ik tenminste de tijd van leven zou hebben – dat ik diezelfde ervaring zou hebben, als collega Pel. Wij hebben tenslotte geen blijvende woning in dit ondermaanse. Denk aan de sombere woorden van de Prediker over de tijd die spoedig zal aanbreken, dat niemand meer weet heeft dat wij ooit bestaan hebben. *Ach hoe vluchtig, ach hoe nietig*, zongen we.

Toen ik studeerde aan het Remonstrants Seminairum maakten we onder leiding van de toenmalige seminariuumhoogleraar Elze Jan Kuiper eens een schoolreisje naar Dordrecht. Hij was daar meer dan 25 jaar daarvoor als jong predikant werkzaam geweest. We maakten een fraaie wandeling door de stad en telkens wees hij een huis aan: o ja, daar woonde mevrouw Jansen. Hier woonde meneer Pietersen, en in de ogen van mijn leermeester zag ik hoe de mensen, die allang niet meer onder de levenden waren, voor hem nog leefden.

En het zal jullie niet verbazen, dat ik tegenwoordig op een zelfde manier door Nieuwkoop en omgeving, maar ook al in Rotterdam rondrijdt. Denkend aan al die mensen die ik als predikant mocht ontmoeten, die inmiddels niet meer onder ons zijn, maar wier woorden en gedachten, hebbelikheden en onhebbelikheden mij nog steeds vergezellen.

In zijn prachtige boek *De Pastorie te Mastland* beschrijft de negentiende eeuwse hofpredikant C.E. van Koetsveld zijn ervaring in zijn eerste gemeente. Hij is daar een paar jaar predikant, voordat hij wordt beroepen in de stad, een groot doel van alle predikanten die werkten aan hun carrière. Op zijn laatste avond in zijn oude gemeente, voordat hij zal verhuizen, maakt hij een wandeling over de begraafplaats naast de kerk en denkt aan al die mensen die hij daar begraven heeft. Laat ik het hier maar bekennen:

ik heb dat ook gedaan in 1999 en sterker nog, af en toe verpoos ik na een kerkdienst hier nog wel eens op de begraafplaats achter de Hervormde Kerk en denk dan aan vroeger, als ik constateer dat vele graven nog te vinden zijn, maar inmiddels ook al weer enkele graven geruimd zijn. Gelijk het gras is ons kortstondig leven, zegt de Psalmist. *Ach hoe vluchtig, ach hoe nietig!*

Als ik zo rondkijk in de kerk, dan zie ik zomaar allerlei mensen voor mij die 27 jaar geleden hier regelmatig kwamen. Ieder op zijn of haar vaste plek. Steunpilaren van de gemeente, maar ook mensen die bescheiden in een hoekje zaten. Mensen wier levensverhalen mij gevormd hebben. Want laat ik eerlijk zijn. Ik vond het best lastig om hier als jong predikant te beginnen en te moeten preken voor een gezelschap dat soms drie keer zo oud was als ik. Gekscherend riep ik toen: van het predikantschap word je snel oud. Je kunt genieten van de levenservaring van anderen!

2. Wat ik geleerd heb in Nieuwkoop

Toen ik de afgelopen weken nadacht over die iets meer dan drie jaren in Nieuwkoop viel mij te binnen dat ik niet alleen heel veel hier geleerd heb, maar dat ik eigenlijk ook best vaak spreek met gemeenteleden in Rotterdam over wat ik hier heb meegemaakt. Met een zekere regelmaat citeer ik mensen van toen – en ook sommigen die gelukkig nog steeds onder ons zijn. Hun levenswijsheid is mij dus de afgelopen 27 jaar blijven vergezellen en heeft mij geholpen in mijn predikantschap.

Natuurlijk is dit ook de plaats om van enige zeperds te spreken over de tijd van toen. Over mijn eerste begrafenis hier. Het ging om de oude mevrouw Van Kreuninghen-Verlooy. Ze was in mijn ogen stokoud. Ze was nog gedoopt door mijn voorganger ds. C.L. de Jong die in 1906 verdronken is in de sloot achter kerk en pastorie. Tiny de Boer – toen secretaris – had me gebeld dat ze overleden was en dat ik aan het werk moest. Gelukkig was ik al een keer bij haar geweest. Een zenuwachtig gebeuren, mag ik wel zeggen. Ik was de hele week bezig met alles voor te bereiden en op het graf vergat ik toch nog zomaar een halve regel uit het Onze Vader.

Een veel ergere zeperd beging ik toen een kleinkind van zeer actieve gemeenteleden overleden was en ik dacht dat mijn collega van Alphen – daar woonde het gezin – zich ook wel zou ontfemen over de grootouders. Ik kreeg het – terecht – op mijn bord en ben snel van mijn kwade paden teruggekeerd en ben bij de grootouders op bezoek gegaan. Na deze rimpelige start is het met hen toch nog goed gekomen...

In die tijd hadden we ook nog de zorgen rond de prachtige tuin om de kerk heen. Een groep zeer enthousiaste vrijwilligers had wat al te voortvarend hun plannen uitgevoerd en opeens keken we aan tegen een kale vlakte met een wat al te modern plan hoe het opgeknapt zou moeten worden. Het werd een crisis die ik niet zag aankomen en waar ik – vanuit mijn huidige perspectief – te weinig aan gedaan heb. Enige kerkenraadsleden traden

terug, een enkeling verliet de actieve kern van de gemeente. Het viel niet mee. Je kunt het je nu niet meer voorstellen als je de prachtige tuin ziet...

Een andere bijzondere ervaring helpt mij tot op de dag van vandaag om niet al te schijterig te zijn in mijn werk. Zo was ik toen op bezoek bij een jong echtpaar dat hun eerste kind had gekregen. We spraken over de kleine, hoe geweldig het was, allerlei koetjes en kalfjes kwamen langs, totdat ik na een half uur een voorzichtige poging deed om de doop ter sprake te brengen. Waarop ze begonnen te lachen en zeiden: we dachten dat je er nooit over zou beginnen. Daar ben je toch voor gekomen? En zo vond mijn eerste doop in deze gemeente plaats. Tegenwoordig vertel ik deze anekdote aan alle jonge ouders bij wie ik op kraambezoek kom en heb zo een heel gemakkelijk bruggetje om al heel snel in het gesprek ter zake te komen!

Misschien wel het vaakst vertel ik over wat ik meemaakte bij Niek en Bep Tijsterman. Het was januari 1998. Ik kwam bij hen op huisbezoek omdat ze die maand 49 jaar getrouwd waren. Mijn eigen, eerste, huwelijk zou een week later plaatsvinden. We zaten in hun gezellige huiskamer achter een kopje thee. Het echtpaar Roggeband, Jo was de oudere zus van Niek, was er ook. Zij waren 50 jaar getrouwd. Op een gegeven moment zien we op het balkon – met uitzicht op de Nieuwkoopse plassen – een roodborstje gaan zitten. Niek neemt het woord en zegt: 'kijk dominee, met zo'n roodborstje heb je als je al zolang bij elkaar bent, weer even wat tegen elkaar te zeggen!' Waarop Jo Niek vermanend toesprak: 'maak het de dominee nou niet tegen, hij gaat volgende week trouwen!'

Iets meer dan een jaar later zat ik in het ziekenhuis in Woerden – Laura was met zwangerschapsverlof – aan het sterfbed van Niek. Hij zei tegen me: 'dominee, wil je aan mijn Beppie vertellen, dat ik nog evenveel van haar houdt als vijftig jaar geleden'.

Geen van mijn bruidsparen in Rotterdam ontkomt aan dit verhaal!

Veel heb ik ook geleerd van de nuchterheid van An de Baat. Op een gegeven moment had de contactcommissie een groothuisbezoek in Woerden georganiseerd. Zo zaten we bij een kop koffie, waarop een van de spraakmakende – maar niet een van de gemakkelijkste dames – het woord nam: Waarom horen we eigenlijk zo weinig van de kerk? Ik verslikte me in mijn thee en dacht na over wat ik moest zeggen. Ik was in elk geval al wel bij haar op bezoek geweest. An was me te vlug af. Ze zei: wat gek? U hoort niets van de kerk? Maar er is toch elke week een kerkdienst? En krijgt u niet altijd *Gemeenteberichten* op de deurmat? De kou was uit de lucht en vrolijk gingen we verder. De zelfde vragen stel ik af en toe ook in Rotterdam...

In mijn tijd in Nieuwkoop leefden de beide zussen Tijsterman, Cor en Mar, nog. Mar, de jongste, maar ook al een eind in de 90, was gemakkelijk, zorgzaam en lief. Voor Cor was het leven wat minder mild geweest en die

was wat minder gemakkelijk geworden. Daar had ze ook alle aanleiding toe: ze was erg doof en bijna blind geworden. Van haar citeer ik vaak het wijze woord: 'oud worden, dominee, is leuk. Oud zijn niet!'

Aan het einde van haar leven – ze is 101 geworden – waren er maar weinig familieleden die haar trouw waren blijven bezoeken. Alleen Nicola, een aangetrouwde nicht, kwam nog vaak. Toen we na afloop van de begrafenis in De Rank bijeenkwamen – naar de woorden van An een lelijke zaal, waar ze als je mazzel had de discobol op tijd weggehaald hadden – nam een van de vele tantezeggers van Cor het woord. Ze kwam uit een gezin met veel kinderen. De man moet al 80 geweest zijn. 'Laten we eerlijk zijn, beste mensen, we hebben Nicola mooi in de steek gelaten. We waren amper bij tante. Daarom wil ik nu met de pet rondgaan om wat geld in te zamelen, zodat Nicola wat moois voor zichzelf kan kopen.' Even later hield de oude baas de pet ook voor mijn neus. Ik kon niet nalaten te zeggen: 'ach meneer, ik zie er maar van af, ik ben vaak genoeg bij tante geweest'. Twee weken later vertelde het nichtje hoe ze met kromme tenen had gezeten en hoe treurig dit voorval was.

Ik stop hier. Ik zou nog een tijd verder kunnen gaan met deze verhalen. In elk geval heb ik hier in Nieuwkoop veel geleerd, wat ik voor de rest van mijn predikantschap goed kan gebruiken.

En daarmee kom ik tot het laatste en derde deel van mijn preek, over de bakker en de appeltaart.

3. Bakker en appeltaart

Mijn gastvrouw van de week vroeg mij, na mijn verhaal over hoe het nu was in die afgelopen 25 jaar als predikant, ook naar mijn gedachten over de toekomst. En ik vrees dat we dan best enige reden voor somberheid hebben. Het gaat niet goed met de kerk in Nederland, of breder gezegd, met de georganiseerde religie. Alle gemeenten worden kleiner. Nog steeds behoor ik tot de jongste generatie die in de kerk komt. Een groot voordeel van dit werk: je blijft altijd jong.

Maar natuurlijk ook zorgelijk. Als we eerlijk zijn, is er alle reden om aan te nemen dat deze kerk niet nog 200 jaar zal functioneren als remonstrantse kerk, waarin een remonstrantse gemeente op zondagmorgen zal samenkomen. Alle pogingen, alle creativiteit, alle neiging tot vernieuwing ten spijt, we moeten ermee rekening houden dat ons geloof een zekere eindigheid heeft.

Er zijn natuurlijk moment waarop ik hier heel somber van kan worden. Als ik hier op deze kansel altijd moet denken aan de vorige generaties predikanten die hier ook stonden. Op deze kansel, nog 150 jaar ouder dan deze kerk uit 1822, namelijk komend uit de afgebroken kerk in Zevenhoven, hebben generaties voorgangers het evangelie verkondigd. De predikantenborden getuigen ervan. Gelukkig zijn er na mij ook weer

predikanten gekomen. Maar hoe lang dat door gaat, je zou er somber van kunnen worden.

Maar misschien is dat wel een verkeerde insteek. Natuurlijk: elk mens is ijdel en wil dat zijn werk eeuwigheidswaarde heeft. Ik zou het mooi vinden als over 500 jaar een verre opvolger mijn preek van nu terugvindt en in zijn remonstrantse gemeente erover vertelt. Maar misschien is dat gewoonweg teveel gevraagd. Moeten we veel meer in het heden durven te staan en alle zorgen voor de toekomst loslaten. Gaat het veel meer om de vraag of we er nu wat aan hebben? Of het nu van betekenis is, wat we gezamenlijk doen? Zo bezien is er eigenlijk geen verschil tussen de predikant en de banketbakker.

Als een banketbakker op zijn 67ste met pensioen gaat, is er letterlijk niets meer overgebleven van zijn werk. Of het moet zitten in het postuur van zijn klanten. Niets is er meer over van waar hij voor heeft gezwogen. Behalve de herinneringen van de mensen aan de gelukkige momenten die zij beleefden rond zijn arbeid. Gedurende meer dan 40 jaar heeft deze denkbeeldige bakker mensen vrolijk gemaakt met de allerlekkerste taarten die bij de mooiste feestelijke gelegenheden werden genuttigd.

Zo is het misschien ook wel met mijn werk aan het einde van mijn bestaan. Of er iets in de hemel is, of er een eeuwigheid is die ons blijvend zal dragen – zoals we hier bij elkaar zijn, zijn we zo vrijzinnig, dat we zullen zeggen: dat wachten we maar even af.

Maar ook als er niets is, ook als de kerk over 100 jaar niet meer bestaat, heeft het geloof ons huidige mensen geïnspireerd. Het heeft ons opgeroepen om het goede te doen, om om te zien naar onze naasten. Het heeft ons gedragen, als het moeilijk was. Met elkaar kwamen we verder. Verder nog dan ons aardse leven, want zoals daarnet al bleek, blijven verhalen langer voort leven.

Heel gelovig zeg ik dan: wat er over blijft van mijn werk, wat er overblijft van mij, van jullie, van alles waar wij samen voor staan, laten we dat maar overlaten aan de Eeuwige die in dit huis al 200 jaar wordt aangeroepen. Aan ons is het niet.

Het rust in Gods hand, over wie wij straks ons slotlied zullen zingen:

*O God, die droeg ons voorgeslacht
In tegenspoed en kruis,
Wees ons een gids in storm en nacht
En eeuwig ons tehuis.*

Tot die tijd hoeven we alleen maar te doen wat hier de afgelopen 200 jaar is gebeurd, wat er vanaf 1619 in deze regio door Remonstranten op het ijs, in schuren, in de vorige schuilkerken gedaan en gezegd is. Wat de

boodschap is van 2000 jaar christendom. Wat daarvoor al in het jodendom klonk. Wat de kern is van alle godsdienst in de wereld.

Kort verwoord in het bijbelwoord uit Psalm 34 waarmee ik in november 1995 bij jullie mocht beginnen:

*⁴Roem met mij de grootheid van de HEER,
sluit u aan om zijn naam te verheffen.*

Laten we daarmee doorgaan, zolang als het ons gegeven is.
Amen.

Stilte

Muziek

Gebeden en Gaven

Eeuwige God,
Vanuit de stilte komen we tot u.
Vanuit de stilte, waarin we werkelijk naar ons hart kunnen luisteren.
Vanuit de stilte, waarin we u soms kunnen horen, u soms kunnen ervaren.
v. Zo bidden wij U tezamen

Soms overkomt u ons mensen, zonder dat we het beseffen.
Zien we iets, heel even.
Voelen we ons gedragen.
Weten we ons een met het geheel.
Help ons om ons voor die ervaringen open te stellen.
Maak dat we opmerkzaam zijn.
Dat we openstaan voor uw aanwezigheid in ons leven.
v. Zo bidden wij U tezamen

Open onze harten ook voor onze medemensen, dichtbij en veraf.
Geef het ons, dat wij met elkaar meewandelen, ook als de paden soms smal en moeilijk zijn.
Als wij verdrietig zijn of angstig. Als wij geen vertrouwen hebben in de toekomst.
Als wij ziek zijn en het niet meer zien zitten.

Help ons dat wij ons aan elkaar optrekken. En trekt u ons op, zoals u altijd met uw mensen hebt gedaan. Geef ons licht en liefde in ons bestaan.
v. Zo bidden wij U tezamen

In de stilte willen we u bidden. We spreken ons uit, omdat u naar ons luistert, als we in de stilte van ons hart bidden.
[...]

Met gelovigen van alle tijden en plaatsen verbonden, bidden we, zingenderwijs het gebed dat Jezus ook ons heeft geleerd:

Gezongen Onze Vader

Collecten

Uitzending en zegen

Slotlied (staande) 90a

O God, die droeg ons voorgeslacht

Uitzending

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde.
Aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze
geloofsgemeenschap,
Haar taak in deze wereld, met haar noden.
En gaan we dan van hier naar ons huis en onze levensopdracht,
Onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.
De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.
De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.
Amen.

Zegen - gemeente antwoordt met: gezongen Amen